

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Szokoló Endre
Cím: A hetvenéves Alpár Ignác elmondja élete történetét

Forrás: Az Ujság

Bm

1925. 1. 15.

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Alpár Ignác

Idő

"1925"

Személy

He

A hetvenéves Alpár Ignác elmondja élete történetét.

Realiskolába járt és vakációban elment kőművesinasnak. Az egyetlen építész, aki felszabadított kőművestegény. Soha senkitől nem fogadott el utasítást.

Onteni kell a bankjegyeket, mert a papír arannyá válik.

Alpár Ignác műépítészek csütörtökön lesz hetvenedik születésnapja. Kartársai és tisztelői ebből az alkalomból nagy ünneplésben részesítik a mestert, akinek alkotó keze Nagymagyarország minden városában emelt épületeket. József kir. herceg fővédnöksége alatt diszülést rendeznek a mester tiszteletére a tőzsdepalota nagytermében, abban az épületben, amelyet Alpár Ignác keltett életre. Az ülést megelőzőleg délelőtt 10 órakor Vajdahunyad várának udvarán domborművü emléktábláját leplezik le Alpár Ignácnak, este pedig a Hungária-szálló fehértermében társasvacsorát tartanak tiszteletére.

Alpár Ignác életében sokat alkotott. Budapest és Nagymagyarország csaknem minden városában szép épületek Alpár Ignác művészetét hirdetik. Különösen az erdélyi városokban építkezett. Herkulesfürdőn a fürdőházat építette 1884-ben. Ez volt az első nagyobb alkotása Magyarországon. Akkor nyitott építészeti irodát és a kultuszminisztérium megbízásából egész sereg iskolát épített. Segesvár, Dicsőszentmárton, Déva, Nagyenyed, Kolozsvár, Nyíregyháza vármegyeházai Alpár Ignác alkotásai. Brassó, Segesvár, Szászrégen, Piski, Abrudbánya ref. templomai az ő művészetét dicsérik. Iskolákat épített az egész országban, Budapesten az Ötvöskollégium, a hatodik kerületi főreáliskola és a második kerületi gimnázium Alpár Ignác legszebb iskola-építkezései. Kolozsvárott ő

építette az egyetemet, Nyíregyházán pedig a színházat. A pécsi, nagyváradí és soproni kadettiskolákat szintén ő építette. Budapesten az Osztrák-Magyar Bank, a Pesti Hazai Takarékpénztár, a Magyar Általános Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, a tőzsdepalota, Vajdahunyad vára, az Anker bérháza azok az alkotásai, amelyekre a legbüszkébb, ezeken kívül azonban alig van utca Pesten, ahol ne állana legalább egy ház, melyet Alpár Ignác épített.

Művészetét és munkásságát méltányolták úgy az országban, mint a külföldön is. Már 1885-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntették ki. Később ugyanennek a rendnek középkeresztjét, majd a harmadosztályú vaskorona-rendet és a Pro Libertate et Artibus díszjelvényét kapta meg. A párisi 1900-as világkiállításon aranyéremmel jutalmazták. 1908-ban a római Assosiazione Artistica fra i. cuetori di Architettura tiszteletbeli tagjává választották és 1922-ben a József Műegyetem tiszteletbeli nyilvános rendes tanárává nevezték ki.

1916-ban fejezte be a Pesti Hazai Takarékpénztár palotájának építkezését. Ez volt utolsó munkája. Azóta megszűnt Magyarországon az alkotómunka és az olyan nagy alkotó, mint amilyen Alpár Ignác is, téglenségre van kárhóztatva. Pedig a 70 éves mester keze még nem remeg, éppen olyan fiatalos hévvel tudna tervezgetni, mint ahogy 50 esztendővel

ezelőtt, amikor első próbaterveit készítette. És akar is dolgozni, lelkében még sok artisztikus épület terve él. Lesz-e ezekből vajjon valami. Most, amikor minden konstrukció megszűnt és még gondolni sem lehet arra, hogy a közel jövőben újra meginduljon a legigazibb alkotómunka, az építkezés.

A jubiláns a város zajától távol, a kies Rózsadombon lakik, saját villájában. Magas dombon áll az emeletes villa. Hatalmas körkerítés választja el az utcától azt a kis fenyőerdőt, amelynek közepén Alpár Ignác lakik. Lépcső vezet fel a házhoz és az előszoba maga is már valóságos kis muzeum, tele becses régiségekkel. A hall ajtaját maga Alpár Ignác nyitja ki. Meglepően fiatalos, friss öreg ur. A haja még bőven tele van tüzdelve feketével, csak rövidrenyírott szakálla hófehér. A szeme vidám, mosolygós, mint egy gyermeké. 70 esztendő nagy idő és bár Alpár Ignác munkában töltötte el ezt a 70 évet, nem látszik meg rajta. Alpár Ignác hetvenedik születésnapja előestéjén valósággal olyan, mint egy őszülőfélben levő negyvenéves legényember. Vidáman kínál meg helyvel és már beszél is.

— Hát az úgy volt öcsém, — mondja kedvesen és közvetlenül —, hogy én már gyermekkoromban is Baumeister akartam lenni. Realiskolába iratkoztam, de a harmadik réaltól kezdve minden vakációban elmentem kőművesinasnak, hiszen télen ugyanis kevés a munka, nyáron pedig a munka melegében sokat tanultam. Ugy, hogy amikor kikerültem a realiskolából, már fel is szabadultam. Igaz, hogy ez nem ment valami könnyen. Akkoriban még nem volt a pesti építőmesteri céh, amely természetesen az akkori időkben német volt. Én 18 esztendőes gyermek fejémmel odaálltam a tiszteletreméltó céhmester elé és így szóltam:

omda 1923

— Ich will Geselle werden.

— Erre azután azzal felelt a céhmester, hogy hát rendben van, látja a bizonyi' 'áryaimból, inaskodtam, de hát jártam-e inasiskolába is? Azt feleltem, hogy nem, hiszer realiskolát végeztem.

— Na das ist genug wenig. De legalább rajziskolába járt-e?

— Persze rajziskolába sem jártam és erre a kérdésre is csak azt feleltem, hogy a realban rajzolni is tanultam és tudok rajzolni.

— Das ist alles eins, — válaszolt a céhmester —, azért az nem ártott volna és én így nem tudom felszabadítani.

— Nagy nehezen azonban mégis megtörtént a Freisprechen. Inasból kőművesegéd lettem. És manapság én vagyok az egyedüli a szakmában, aki céhbeli kőműveslegény. Mint kőműveslegény a Halecki és Hausmann építészeti irodába állottam be gyakornoknak. Akkor már meg volt a műgyetemem, de építészeti szak nem volt. Már pedig engem nem érdekelt a gépészet, az utcacsinálás, az alagutvájas, meg a pocsolyszabályozás. Csak az architektúra iránt éreztem nagy vonzalmat. Ezért nem jártam Budapestem egyetemre. Két évig dolgoztam az irodában, azután 75-ben kimentem Berlinbe a Bauakadémiára. Könnyű játékom volt, püföltem a németeket, sorra nyertem díjakat a pályázatokon. 1880-ban már tagja voltam a német építészegyletnek és annak nagydíját, a Schinkel-díjat elnyertem egy műépítészeti akadémia tervére kiírt pályázaton.

— Az akadémiát elvégezve, olyan irodákba állottam, ahol monumentális épületek tervezésével és művezetésével foglalkoztam. Résztvettem a Borsig-palota, a magdeburgi, frankfurti színházak, a charlottenburgi műgyetem és a Central-Hotel építésében, továbbá más nagyobb épületeknél is dolgoztam. Berlinben megalapítottam a magyar akadémikusok körét, ahová jogászok, építésszek, zenészek, szóval minden főiskolás magyar belépett. Akkor járt Berlinben egyetemre Tisza István, Teleki gróf, Timon Ákos, Marcali barátom és általában Nagymagyarország nagyjai. Ennek a körnek elnöke voltam és később elnöke lettem a berlini magyar egyletnek is.

— Ebben az időben készítette elő Andrassy gróf a kibékülést a Hohenzollernek és Habsburgok között. Ebben, mint a magyar egyesület elnöke én is tevékenykedtem. Akkor volt a szegedi árvíz is és a németek, hogy a jóviszony helyreállítását elősegítsék, nagy gyűjtési akciót indítottak, amelybe engem, mint a magyar egyesület elnökét, bevontak. Két ízben voltam ebben az ügyben a császárnál.

— Nyolcvanegyben ott hagytam Berlint és tíz hónapig beutaztam Olaszországot, Tuniszt, felkerestem Karthagó romjait, hogy a régi architektúrát megismerjem és később

felhasználjam. Utazásom közben hazahívtak. Meghívtak a műgyetemre mint tanársegédet. Három-négy évig voltam az egyetemen, majd irodát nyitottam. Akkor kezdtem önálló lenni. Valóban népszerű lettem csakhamar mint architektus és én ennek nyitját abban találok, hogy terveimben mindig kerültem a nagyképűséget. Nem akartam eredeti magyar stílust csinálni azzal, amivel egyesek, hogy a ház falára mézeskalácsot ragasztottak. Én az ilyen vicceket elítéltem. Szerintem a ház feleljen meg azoknak a követelményeknek, amelyért épült. Ha az épület beosztása és külseje nem felel meg a ház hivatásának, semmi esetre sem lehet művészi alkotásról beszélni. Ez a gondolat vezetett egész pályámon. Egy jól beosztott háromszobás villa áldás, míg ha bármily pazarul van feldisztve és rosszul van beosztva, szerencsétlenség. Mikor pályaterveket készítettem, mindig erre gondoltam és ha voltak sikereim, ezért voltak.

— Tizenhétéves korom óta saját embersegémből élek. *Sem apámtól, sem anyámtól nem örököltem semmit.* Soha az államtól vagy a közt nem vettem igénybe érvényesülésemnél, protekciót pedig egyenesen utáltam. Pedig voltak befolyásos ismerőseim, jóbarátaim, akiket felhasználhattam volna. De én mindent a saját erőmből akartam elérni és *csaknem valamennyi építkezéshez nyilvános pályázat útján jutottam.* Nemzetközi pályázatokon is vettem részt és mindig sikerrel. Ilyen nemzetközi pályázaton biztak meg az Osztrák-Magyar Bank palotájának építésével. Ugyanekkor hirdettek pályázatot a tőzsdepalota tervére is. *Feltettem magamban, hogy a tőzsdét feltétlenül én építem.* Éppen ezért két tervet is nyújtottam be és a pályázaton az egyik tervem az első, a másik pedig a második díjat kapta. Engem biztak meg a tőzsde felépítésével. De én a két díjnyertes tervvel sem voltam megelégedve — mint ahogy soha semmi tervemmel és munkámmal nem voltam megelégedve, *mindig jobbat akartam, mint amit csináltam* — és újabb tervet dolgoztam ki, amelynek alapjá azután fel is építettem a tőzsdét. Ebben az időben építettem a városi Vajdahuny d várát is. Egyszerre épült az Osztrák-Magyar Bank, a tőzsde és Vajdahunyad vára, továbbá több bérház és villa, valamennyit én építttem.

— Nálam folyt a munka. Az irodámban

nem volt bejelentés. Bárki bármikor bejöhett: a kisiparosok, akik épületeimen dolgoztak és az építetők. Fűtültünk, daloltunk és dolgoztunk, *vigan ment a munka.*

— Egész légió kisiparost nagy emberré tettem. Sohasem kérdeztem senkitől ki fia, van-e pénze, zsidó-e vagy luteránus. Aki nálam jól dolgozott, azt vittem előre. Ha pedig nem dolgozott jól, kirugtam. De nálam mindenki jól dolgozott és éppen ezért épületeim kivitel tekintetében egyedülállók.

— Az építetők által sem fogadtam el beleszólást soha. Sajnos nálunk, Magyarországon a középületeknél az építő-bizottságok folyton belebeszélnek a munkába és valósággal erőszakkal lehet valamit jól csinálni. Nem riadtam vissza attól, hogy munka közben hadilábon ne álljak az építetőkkel. Mikor aztán befejeztem a munkát, megsüvegeltek és azt mondták, igazam volt.

— Nagyon helytelen dolog, ha az építész építés közben deferál, mert ezáltal elhárítja a felelősséget magáról. *En azonban a felelősséget mindig magamra vettem.* Mert mi, építésszek úgy vagyunk, mint a fiskálisok. Ha a pert megnyeri a fél, azt mondja a fiskális, hogy megnyertem a pert, ha pedig elveszti, azt mondja, elvesztettük. Az építész, ha rosszul sikerül az épület *igazán nem mondhatja, hogy elrontottuk.*

— Munkatársaimmal kollégiális viszonyban voltam. És a fiatalabb alkalmazottaimat speciális nevelésben részesítettem. Mert nagy program előtt állottunk és a fiatalok gyakorlatlanok voltak monumentális épületek felépítésénél. Az irodámból tíz gyereket és néhány barátomat kivittem Rómába, Nápolyba, Flórencbe, Velencébe, hogy ott a régi hatalmas architektikus épületeknél tanuljanak. Így veztettem be őket a monumentális építések világába.

— Évtizedekig dolgoztam fáradhatatlanul, amikor egyszerre csak kitört a háború és ezzel végeszakadt mindennek. *1915 tavaszán befejeztem a Hazai Takarékos épületét, azóta nem dolgozom semmit.* A saját házamból a komün után kidobtak, elrekvirálták az irodámat. És én dühömben eladtam a házat, az árát pedig azóta megettem. Most pedig felélem magam, *megezem magam.* Nincs semmi munka, pedig dolgozni szeretnék és én is éppen olyan téllenségre vagyok kárthatva, mint a többi építész. Amim még van, az talán elég lesz addig, amíg élek. Már nem is számítok arra, hogy életemben még valami nagyot alkothassak, hiszen *Magyarországon elképzel-*

hetetlen, hogy a közeljövőben meginduljon az építkezés.

— Most igazán nem csinálhatok semmit. Nem visz rá a lelkiismeret, hogy tetőreahúzókat, meszeléseket végezzek. Utóvégre nem vehetem ki a kenyeret a fiatalok szájából. *Nagyon sajnálom a fiatalokat és alig tudom elképzelni, hogy miből élnek.* Bizonyára akadt köztük nagyraihivatott, tehetséges ember, aki talán most ügynökölni kénytelen, hogy megélhetését biztosítsa. Valahány kormány csak volt a háború után, valamennyi meghívott engem lakásépítési ankétára. Én mindig azt hajtogattam, hogy nem kell megállítani a bankóprést, *önteni kell a bankjegyeket, mert a papírból arany válik, ha pénzbőség van és azok, akik nem tudnak mit csinálni sok pénzzel, építkeznek.*

— Elnöke vagyok az Építőmesterek Szövetségének és az Építőmesterek Ipartestületének. Sokat dolgozom azon, hogy ebben a két szervezetben legalább valami munka legyen, mert mégis csak számítani kell arra, hogy egyszer megindul az építkezés és akkor nem lehet itt az ország építésszek nélkül. Tíz esztendeje elnöke vagyok az Iparművészeti Társulatnak, amely már-már a kátyuba kerül a nehéz gazdasági viszonyok között. Ezt a társulatot is kiemeltem és megvédem a pusztulástól. Egyszerűen dolgozom azon, hogy *végképpen el ne merüljünk ebben a rettenetes posványban,* amiben vagyunk és ne legyen urfelettünk az a poshadtság, amely mindenkit fojtogat. Rossz a kormány gazdasági politikája, de ezen én nem változtathatok. Csak megdöbbenve figyelem, *hogy milyen szomorú helyzetbe került Magyarország.*

— Ha hirtelen felvirradna és megint megkezdődne a komoly építkezés, nem tudom ki csinálná meg. Hiszen a fiatalok gyakorlatlanok. El vagyunk temelve. És engem most ünnepelnek. Ha tudtam volna előre az ünneplésről, megszöktem volna előre, de titokban csinálták a huncutok, nem lehetett megszökni.

Alpár Ignác most mosolyog. Látszik rajta, hogy jólesik neki a kedves meglepetés, amelylyel tisztelői megemlékeztek róla. Mosolyog, amikor bucsuzóul megrázza a kezem. Kikisér az éjsötét kertbe és világosságot gyújt. Amikor leérek a kapuhoz, elalszik a villany és ott állok sötétben a Bolyai-utcán. A szomszéd telken egy félbehagyott ház falai meredeznek, mint valami csontváz.

— El vagyunk temetve, — cseng vissza fülembe a hetvenesztendő Alpár Ignác szava. És a félig kész ház meg én, szomorúan nézünk egymásra.

Szokoly Endre.